

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Факультет філософії та суспільствознавства
Кафедра культурології та філософської антропології

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 12

2019

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Ордіна Лариса Леонідівна

канд. пед. н, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Larisaordina@ukr.net

Моделювання діяльності викладача вищого закладу освіти передбачає такий її характер, при якому особливу роль відіграє цілеспрямований педагогічний вплив на активізацію творчого самовираження студентів у навчальній діяльності. Спонування студентів до якомога ширшого осягнення художніх надбань українського мистецтва, подолання нейтрального ставлення до творів національного мистецтва вимагає від викладача активної позиції, дійового управління навчальною діяльністю студентів.

Мета дослідження позначається на педагогічних умовах, які мають максимально сприяти творчому самовираженню студентів у процесі пізнання творів українського мистецтва.

Самовираження –це усвідомлений процес об'єктивності власного розуміння себе та досягнення розуміння власної індивідуальності іншими. Академічний тлумачний словник української мови пропонує таке визначення самовираження як розкриття та виявлення свого «я», в основному у художній творчості[2]. Дослідниця К.А. Абульханова-Славська вважала, що самовираження людини– це можливість особистісного діяльнісного прояву у вирішенні життєвих завдань [1]. Д. О. Леонтьєв розглядав самовираження особистості як власну активність, що спрямована на самореалізацію та самозбереження, що має досягти поставленої мети[5].

Серед провідних педагогічних умов з активізації творчого самовираження студентів у процесі пізнання творів українського мистецтва ми визначили такі, як: а) застосування опосередкованого педагогічного впливу у процесі навчальної діяльності; б) спільна творчість викладача і студента на заняттях з української культури; в) поєднання інтенсивного і екстенсивного підходів до вивчення творів українського мистецтва.

Опосередкований педагогічний вплив суттєво відрізняється від прямого тим, що якнайбільше стимулює виявлення самостійності студентів, дає можливість їм виявити власну індивідуальність, активізує пізнавальний і творчий пошук студентів. Важливим засобом опосередкованого педагогічного впливу в нашому дослідженні виступає актуалізація вражень і асоціацій з життєвого досвіду студентів. Класифікуючи прийоми асоціативного виклику потрібного емоціонального психічного стану, ми дійшли висновку про найбільшу ефективність таких з них, як: - портретні

аналогії, що передбачають створення образу суб'єктивних вражень про певних людей; - пейзажно-емоційні асоціації, що викликають зорові асоціації, відтворюють переживання, що супроводжують споглядання краси природи. Обов'язкова умова - наявність цих переживань в реальному досвіді студента. В контексті актуалізації минулого досвіду емоційних переживань особливого значення набуває ментальне забарвлення життєвих вражень студентів. Якщо під ментальністю розуміти «специфічний спосіб сприйняття і роз'яснення (інтерпретації) нацією свого внутрішнього світу... [4, 204]», стає очевидним можливість сприйняття образів через призму національного. Відчуття причетності до народного духу українців уможливує для студента наближення художньо-образного тлумачення життя українськими митцями до власного пережитого досвіду.

На відміну від опосередкованого впливу, де роль викладача проявлялась як другорядна, наступною педагогічною умовою до активізації творчого самовираження більшого значення набувають самостійно-творчі підходи студентів до навчання. Цьому, зокрема, сприяє застосування методу ескізного вивчення творів українських митців. Глибинну сутність опрацьованих нами завдань на ескізне вивчення українських творів становить система пізнавальних дій, що ґрунтується на закономірностях таких логічних операцій, як упорядкування, класифікація, узагальнення. Вважаючи, що прогресивний творчий розвиток національних культур неможливий поза їх міжнародними зв'язками, ми ввели завдання на класифікацію матеріалу, які мали передбачати порівняльні підходи.

В результаті розширення фактичних знань мистецького матеріалу в процесі експериментальної роботи відбувалось на засадах ескізного вивчення творів шляхом поєднання їх в змістовно-класифікаційні блоки. Було визначено такі блоки: «ментально-образний», «фольклорний», «жанровий».

«Ментально-образний» блок передбачав поєднання в певну групу тих творів, що яскраво відбивають національне світосприймання митця, а відтак, українську ментальність у змісті образу. «Національність є індивідуальним життям, поза яким неможливе існування людства, вона закладена у самих таємницях життя і є цінністю, що твориться в історії динамічним завданням [3, 154].»

«Фольклорний» блок мав на меті занурити студентів у те багатство народної творчості, що стала основою професійної творчості українських авторів. Мистецтвознавчий аналіз переконує, що однією з характерних рис професійної творчості є опора на народні джерела. Краса і довершеність саме народної української пісні живить естетичний аспект художньо-стильової традиції. Необхідно, щоб студенти практично в процесі творчого самовиявлення вже на почуттєвому рівні пройнялись естетикою української народної пісні і разом з тим на раціональному рівні усвідомили її потенціал.

Залучення студентів до ескізного опрацювання і класифікації творів з «жанровими» ознаками мало на меті, по-перше, розкрити перед

ними широке жанрове багатство українських творів; по-друге, сприяло усвідомленню причетності українського мистецтва до загальнолюдської художньої культури. Таким чином, на предметне поле активізації творчого самовираження студентів засобами українського мистецтва в нашому дослідженні було винесено проблемне питання про співвіднесення загальнолюдського і національного.

Наступною необхідною педагогічною умовою активізації творчого самовираження студентів є поєднання інтенсивного і екстенсивного підходів до вивчення творів українського мистецтва.

В нашому дослідженні інтенсивний і екстенсивний шляхи йдуть пліч-о-пліч, доповнюючи можливості одне одного. Широке, але певною мірою побіжне охоплення мистецького матеріалу – необхідний аспект навчання, без якого заглиблене опрацювання обмеженої кількості творів ризикує звузити обсяг фактичних знань студентів в галузі українського мистецтва, обмежити художньо-естетичні виміри навчального процесу, негативно вплинути на творче самовираження студентів.

Під час дослідної роботи було визначено параметри діагностики творчого самовираження студентів в процесі пізнання творів українського мистецтва. Серед провідних було визначено такі параметри:

- * наявність інтересу до творчих пошуків;
- * творча мобільність, що передбачала гнучке реагування студентів на різні прийоми спонування і заохочення до творчості;
- * наявність творчої уяви і фантазії;
- * самостійність, що в нашому дослідженні означала прагнення до самостійних творчих рішень, без очікування на «підказку» викладача;
- * здатність до асоціювання. Мається на увазі проведення художніх паралелей з іншими видами мистецтва, або аналогій з життєвими ситуаціями;
- * здатність творчого самоаналізу. Цьому параметру ми надавали особливо серйозного значення як показнику, що свідчить і про творчу активність, і про творче самовираження студента.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни/ К.А.Абульханова-Славская.-М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови/ за ред. В. Т. Бусел. - Київ. :ВТФ «Перун», 2001.- 1440 с.
3. Бердяев Н.А. Національність людство. / Н. А. Бердяев. - Сучасність, М.:- 1993, №1.- С.154-157.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження./ С.У. Гончаренко – К., 1995.-45с.
5. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. / Д. А. Леонтьев. — 3-е изд., доп. — М.: Смысл, 2007. — 511 с.

ЗМІСТ

АУДИОВИЗУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ МУЗЕЄВ Василевская Валерия Едуардовна, ...	5
УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ФІЛЬМІВ У МІЖНАРОДНИХ КІНОФЕСТИВАЛЯХ КЛАСУ «А» У 2018 РОЦІ Васильєв Сергій Сергійович, ...	7
МІЖНАРОДНА ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ЯК МЕТОД КУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ Вовк Наталія Степанівна, ...	12
ВTS ЯК ПРИКЛАД РОЗПОВСЮДЖЕННЯ К-POP Демченко Єлизавета Леонідівна, ...	15
«ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ» ЯК ПРИЙОМ РЕЖИСУРИ У СУЧАСНИХ ЕСТРАДНИХ ВИДОВИЩАХ Деркач Світлана Миколаївна, ...	18
МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО МІСТА КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Єпик Лариса Іванівна, Заруцька Євгенія Ігорівна	21
ПРОСТРАНСТВО ГОРОДА: ПРЕДСТАВЛЕННЯ О ЧИСТОМ И ГРЯЗНОМ Жидкова Мария Олеговна	23
ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ “УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА” В КОНТЕКСТІ ОНОВЛЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ Кобрин Наталія Володимирівна	26
MURAL JAKO WSPÓŁCZESNY DEPOZYTARIUSZ PRZESZŁOŚCI Krajewska Agata	29
МУЗЕЙ ГУТТЕНХАЙМА В БЛЬБАО (ІСПАНІЯ) ЯК ПРИКЛАД МОДЕРНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ІНСТИТУТУ Мойсейчук Ілона Іванівна	38
ПРАГМАТИКА ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ НА ПРИКЛАДІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ [PRAGMATYKA DYSKURSU PRAWNICZEGO NA PRZYKŁADZIE ORZECZNICTWA SĄDOWEGO W SPRAWACH KARNYCH] mgr Mróz Katarzyna	41
НОВІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ: ГЕЙМІФІКАЦІЯ-ОСВІТА-КУЛЬТУРА Овчаренко Т. С., Блажко О. А., Мельник С. П.	50
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА Ордіна Лариса Леонідівна	54